

CRONICA DRAMATICĂ

Teatrul de Comedie

TOVARĂȘUL FEUDAL ȘI FRATELE SĂU

de Al. Mirodan

Premiera : 23 ianuarie 1975.

Regia : MONI GHELERTER ; Scenografia : ION POPESCU-UDRIȘTE.

Distribuția : SILVIU STĂNCULESCU (Savel I și Savel II) ; STELA POPESCU (Domnica) ; VASILICA TASTAMAN (Puica) ; DUMITRU CHESA (Augustin) ; CONSTANTIN VINTILĂ, GHEORGHE CRIȘMARU, EUGEN RĂCOTI, FLORIN TĂNASE, VICTOR IANCULESCU (salariați ai întreprinderii „Melodia nouă”).

Al. Mirodan a avut o idee excelentă de comedie, privind falsificarea personalității umane în anumite ipostaze. Ideea este excelentă pentru că ea surprinde exact esența relației dintre normal și anormal în această privință, sugerind clar și cu efect procesul de alienare care cuprinde ființa subjugată de o asemenea postură. Și pentru că o concretizează în termeni perfect teatrali, folosind procedeul asemănării fizice și, deci, al unei unice interpretări, cu variații subtile de la o fațetă la alta, premize de o inepuizabilă savoare și de reală virtuozitate pentru protagonistul care va avea de jucat două roluri, Savel I și Savel II. Doi frați gemeni. Un fel de a spune că sînt una și aceeași persoană ? Nu : un fel

de a spune prin una și aceeași persoană că uneori, de multe ori, sub chipul obișnuit și normal al unui om se ascund tendințe de iresponsabilitate și parvenire, că aparența corectitudinii sau a principialității sau a exigenței maschează cîteodată o esență falsă a acestor valori. Ne dăm seama de savoare a ideii numai trăsîndu-i aceste reverberații de sens, aceste sugestii și multiple incidente cu viața, care a generat-o și o reflectă, din păcate, în multe alternative asemănătoare. Savel I este directorul unui combinat (de instrumente muzicale) ; Savel II este bolnav mintal și se visează directorul unui combinat (de instrumente muzicale). Piesa începe cu o peripeție simplă ; evadarea din spital a lui Savel II, internarea eronată a lui Savel I și răsturnarea tuturor raporturilor de echilibru și de echitate instaurate de autenticul director în instituția pe care o conduce, de către fictivul director care nu-mai trăiește o realitate, ci un vis. Un vis în care combinatul (sau orice alt domeniu în subordine) devine o feudă.

Ar fi trebuit să rîdem cu hohote de ipostazele contrastante ale fictivului director. Am fi putut savura spectacolul derizoriu al iluziilor sale perimate. Nu prea rîdem, însă, și nu prea avem ce savura. Oare ce lipsește textului ? dar spectacolului ? Nu sîntem de părere că autorul n-a mers prea departe cu incisivitatea satirică, pentru că nu satiră și-a propus să scrie în primul rînd. În modalitatea de lucru a lui Al. Mirodan satira nu se însinuează ca o procedură aparte, scriitorul creează în alt registru și e mai degrabă tentat de pamflet și farsa lirică. Dar e puțin important să stabilim în ce modalitate anume s-ar fi topit mai bine metalul prețios al ideii, important e să subliniem că această metamorfoză nu s-a produs, că din idee nu s-au născut peripețiile, combinațiile, qui-pro-quo-urile și răsturnările de situații pe care le-am fi așteptat, evantaiul scilicitor al jocului adică, cel care dă viață și rațiune teatrală unui gînd, în ultimă instanță. O reținere, parecă, limitează suprafața fabulației la cîteva scene cu bătaie mică, tovarășul „feudal” are o intrare bună, apoi o evoluție mai

Silviu Stănculescu, Stela Popescu și Dumitru Chesa

ștearsă, constrinsă, într-un moment de apogeu cade într-un vis naiv, fără prea mari ecouri. suita intrigii e simplă și uneori monotona, puțin tristă. Poate că din cauza tristeții nu-și găsește registrul ideea pe care am prețuit-o mai sus? Cine știe! Adevărul e că revelația nu se produce, jocul se strânge în jurul subtilităților de replică, precumpănitoare în scrisul unui bun stilist ca Al. Mirodan, și acestea, însă, prezente aici dar nu percutante.

Nici spectacolul nu modifică ceva în favoarea registrului comic, ci transpune exact și elegant datele lucrării. Există o măsură în distribuție, o ușoară gradație care punctează cu accente reprezentativă, o logică a tonurilor imprimată de autoritatea regizorală a lui Moni Ghelerter, cu simț evident pentru firese și expresivitate. Dar există și o ostentație, pe care n-am înțeles-o, în prezentarea vădit obsedată de conștiința alienării a lui Savel II, și această fațetă care nu-și capătă nuanțe în spectacol reduce mult din savoarea comică scontată. Silviu Stănculescu e bun, e firesc în alternativa lui Savel I, nici n-are prea mare lucru de făcut în această postură, dar ca Savel II e speriat și în permanentă stare de alarmă interioară, cu tresăriri repetate la fiecare gest și la fiecare replică, ceea ce ne răpește nouă posibilitatea de a uita o clipă cu cine avem de-a face, iar lui prilejul de a-și etala virtuozitatea într-o zonă în care

personajul trăiește din plin, până la uitare de sine, pentru că-și trăiește visul. Or, ce poate fi mai seducător pentru un personaj real și pentru un personaj dramatic mai ales, decât prilejul unic, fericit și inegalabil, de a-și trăi câteva momente visul?

În logica construcției alternează și două portrete feminine, reflecție a valorilor morale stimulate de fiecare fațetă în parte a șefului, Domnica și Puica. Mai ștearsă Domnica, mai ușor resemnată și dezarmată (deși, în logica subiectului, ar fi putut sesiza mai repede și mai ușor substituția de persoane), mai vicleană Puica, gîscuță cu ifose de parvenire. Stela Popescu a reușit să-i smulgă un farmec anume personajului său timorat, iar Vasilița Tastaman dă multă culoare celui de al doilea personaj, pe care-l creează cu o vivacitate aparte, așa cum am fi dorit să se înfiripe și imaginea înșelătoare a partenerului său temporar.

Cine mai e? Meșterul Augustin, omul promovât sau retrogradat în funcție de viziunile fiecăruia dintre cei doi Savel. Dar meșterul e o schiță, un contur, n-are scene relevante, așa că mai mult decît firescul de-o vorbă pe care știe să i-l dea Dumitru Chesa, ce se poate pretinde?

C. Paraschivescu